

Morten Posten

LANDETS SMÅ BYER. DE STORE SPØRGSMÅL.

LANDSBYTRANSPORT / SMÅ SKOLER / LOKALE BESLUTNINGER

Små steder, store beslutninger

Hvad sker der, når et fælles projekt skal gå fra god idé til drift? Vi læser referaterne og følger pengene.

AI-GENERERET REDAKTIONEL ILLUSTRATION / ET TÆNKT LANDSBYMILJØ.

Ti nye steder

Syddjurs tester samkørsel

SIDE 3

Når børnene er få

Ådum og Rækker Mølle

SIDE 5

Herning giver ramme

Samarbejde og puljer

SIDE 7

LÆSEVEJLEDNING

Fem spørgsmål før man kopierer en god idé

Udgave 4 følger konkrete beslutninger og skiller lokale erfaringer fra planer, der endnu mangler drift og økonomi.

Når en ny idé flytter fra én kommune til en anden, ændrer den også vilkår. Befolkningstal, afstande, frivillig kapacitet og lovgrundlag er sjældent ens. Derfor spørger denne avis ikke kun, om et projekt lyder godt, men hvem der får gavn af det, hvem der betaler, og hvordan man kan se, om det virker.

Transport er ugens første prøve. Syddjurs udvider med ti mulige stoppesteder til spontan samkørsel. Der er en ansøgningsfrist og konkrete steder at vælge. Men kommunens omtale dokumenterer ikke endnu, hvor mange rejser der bliver gennemført, eller hvem løsningen ikke kan hjælpe.

I Skotland er tre små busser udlånt til lokale grupper. Her er organisationsformen en anden. Sammenligningen viser, at et skilt og et køretøj er to forskellige redskaber; begge kræver aftaler om tryghed, ansvar og adgang.

Det andet hovedspor handler om små skoler. Ringkøbing-Skjern drøftede i september dagpleje og Ådum Børneunivers i samme referat. Sagerne viser, hvor hurtigt elevprognoser, anlægsspenge og forældres behov kan trække i hver sin retning. Udvalgets indstilling er ikke identisk med en endelig byrådsbevilling.

Senere i avisen følger Herning, Skive og Frederikssund med puljer, mødested, energi og lokal rådgivning. Realdanias evaluering giver en anden slags viden: erfaringer fra 199 arrangementer, men uden at hvert sted dermed har fået varig drift.

De udenlandske historier er med for at give valgmuligheder. Skotlands klimainddragelse og Englands naturfinansiering er annoncerede rammer. De er ikke gennemførte danske projekter. Alle historier har daterede, klikbare kilder.

SIDETAL MED FORMÅL

Side 3–4: mobilitet. Side 5–6: skole og pasning. Side 7–14: kommunale modeller, kulturarv, natur og udenlandske erfaringer. Side 15: arbejdsark. Side 16: kilder og opfølgning.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Vælg en sag i dit eget område. Find først mødedato og punktnummer, dernæst afgørelsens niveau: forslag, indstilling, vedtagelse eller udført projekt.

Kilder: [1] Syddjurs Kommune / [3] Transport Scotland / [4] Ringkøbing-Skjern Kommune / [7] Herning Kommune / [8] Skive Kommune / [14] Scottish Government / [15] UK Government / Defra

Et stoppested er en invitation, ikke en køreplan

Syddjurs vil give ti nye landsbyer mulighed for blafferstoppesteder. Det er en konkret ny udvidelse, men effekten skal stadig måles.

Nimtofte, Holme og Hyllested Skovgårde har allerede stoppesteder, oplyser Syddjurs Kommune i en meddelelse fra 25. september. Nu inviteres ti yderligere landsbyer og lokalsamfund til at søge om skilte. Fristen er 1. november. Placeringen skal findes sammen med lokalsamfundet, hvor bilister kan standse forsvarligt.

Det er fristende at kalde ordningen en ny rute. Det er den ikke. Et stoppested giver hverken faste afgang eller ret til en plads. Det gør blot det uformelle lift synligt på steder med få kollektive tilbud. Derfor må succeskriteriet handle om faktisk adgang, ikke antal opsatte skilte.

Kommunen henviser til kampagnen På Stop På Ny, gennemført med Blaffernationen og støtte fra en regional pulje samt den kommunale landdistriktspulje. Den beskrev ruter, hvor kollektiv trafik er sparsom. Pressemeddelelsen oplyser ikke en samlet før-efter-måling af ture.

Et lokalsamfund, der vil søge, bør kortlægge tre ting inden et skilt vælges: hvor folk faktisk skal hen, hvornår behovet opstår, og om standsepladsen kan bruges trygt i mørke og regn. Ældre, børn og personer uden fleksibel mødetid kan have andre behov end dem, der let får et spontant lift.

Trafikstyrelsens tidligere arbejde om alternative busløsninger peger på muligheder, men et kommunalt forsøg må stadig sammenlignes med eksisterende bus, flextur og samkørsel. Hvis de tre tilbud konkurrerer om de samme få passagerer, kan den samlede adgang blive dårligere.

Syddjurs-ordningen er et kommunalt tilbud om at søge skilte; den dokumenterer ikke, at alle ti steder er udvalgt eller etableret. Kommunen og de lokale må først afklare placering og derefter teste brugen.

DET VI VED / DET VI IKKE VED

Tre eksisterende steder; op til ti nye kan komme til. Ansøgningsfrist 01.11.2026. Antal faktiske lift og brugergrupper er endnu ikke oplyst i kommunens meddelelse.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Lav en enkel logbog i prøveperioden: antal henvendelser, antal ture, ventetid, destination og hvorfor en tur ikke blev til noget. Brug kun frivillig, anonym registrering.

Kilder: [1] Syddjurs Kommune / [2] Trafikstyrelsen

Når en landsby selv kører, flytter ansvaret med

Skotland har udlånt små busser til lokalsamfund. Modellen viser, hvad der skal på plads, hvis et skilt ikke er nok.

Transport Scotland beskriver, at Perth and Kinross Council i februar 2026 havde langtidsudlånt tre køretøjer med otte sæder til lokale transportgrupper. En fjerde gruppe var planlagt til senere på året. Køretøjerne er stillet vederlagsfrit til rådighed, mens grupperne tilrettelægger løsninger for deres egne områder.

Det er mere bindende end et blafferstoppested. Når en forening driver kørsel, skal nogen planlægge tider, tage imod bestillinger, sikre chauffører og håndtere dage uden bemanding. Kilden beskriver organiseringen, men dokumenterer ikke, at alle tænkelige rejsebehov i de skotske områder er opfyldt.

Den skotske model løser især det, spontan samkørsel ikke garanterer: en navngiven tur, når beboeren skal til læge eller dagligvarebutik. Prisen er større driftsansvar. Den danske retlige ramme for persontransport skal undersøges separat, før noget lignende afprøves.

En dansk sammenligning kan derfor begynde med en behovstavle. Skriv fire typiske rejser ned: arbejde, skole, indkøb og behandling. Angiv tidspunkt, afgang og hjemrejse. Først derefter bør lokalsamfundet spørge, om eksisterende kørsel kan samles, eller om en helt ny ordning er nødvendig.

Syddjurs viser en let første indsats med skilte og lokal placering. Skotland viser en tungere driftsmodel med køretøjer og grupper. Ingen af dem er en færdig opskrift. Kommunens opgave er at kende den målgruppe, som en frivillig løsning ikke kan dække.

Hvis projektet gennemføres, bør evalueringen også tælle aflyste ture. Et højt tal for annoncerede muligheder kan skjule, at aftalerne svigter netop ved sundhedsbesøg eller sidste bus hjem.

TO ORGANISATIONSMODELLER

Syddjurs: ansøgning om skilt, lokal placering og spontan tur. Perth and Kinross: 3 udlånte 8-sæders køretøjer i februar 2026 og lokale grupper som arrangører.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Begynd med de rejser, borgerne ikke kan gennemføre i dag. Vælg derefter den mindst krævende løsning, der faktisk kan gøre netop disse rejser mulige.

Kilder: [1] Syddjurs Kommune / [2] Trafikstyrelsen / [3] Transport Scotland

FORDYBELSE 2 / SKOLE

Når børnetallet vender, skal planen kunne vendes med

Ådum Børneunivers illustrerer, hvorfor en anlægsbevilling og en elevprognose ikke bør behandles som den samme beslutning.

Ringkøbing-Skjern Kommunes Børne- og Familieudvalg behandlede 16. september punkt 4 om Ådum Børneunivers. Der var tidligere afsat 5 millioner kroner til forbedringer. Projektet var stillet i bero, da elevtallet faldt, men skolen havde igen omtrent 67 elever i begyndelsen af september. Administrationen beskrev et mindre projekt.

Administrationen anbefalede, at udvalget tog stilling til en anlægsbevilling på 4,5 millioner kroner inden for den afsatte ramme. Udvalgets flertal indstillede i stedet 2,5 millioner kroner til Økonomi- og Koordinationsudvalget og Byrådet. Ventilation skulle ifølge referatet dækkes fra en særskilt pulje.

Det er en vigtig forskel: et beløb i et rådighedsbudget er ikke det samme som en frigivet anlægsbevilling; en fagudvalsindstilling er heller ikke en færdig skoleombygning. Senere behandling må følges, før man siger, hvad der bliver udført.

Sagen viser også en generel metode. Lav en lille tabel med tre scenarier for elevtallet, og beskriv hvilke rum der giver værdi under alle tre. Ventilation, tilgængelighed og fælles lokaler kan ofte begrundes bredere end en kapacitetsudvidelse, der kun er nødvendig i ét scenarie.

Danmarks Statistik opgør 670.009 elever i grundskolen i 2025 og en gennemsnitlig klassekvotient på 20. De nationale tal beskriver ikke Ådums situation. De kan derfor ikke alene afgøre, om en lokal skole bør bevares eller bygges om.

Kommunens referat lægger både anlægsøkonomi og usikkerhed om fremtidige børn åbent frem. Det er et godt udgangspunkt for lokal dialog, hvis man samtidig viser konsekvensen for transport, dagtilbud og foreningsliv.

STATUS I REFERATET

Ringkøbing-Skjern, Børne- og Familieudvalg 16.09, pkt. 4: flertal indstillede 2,5 mio. kr. til videre behandling. Beløbet er ikke dokumenteret som endeligt frigivet i den læste kilde.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Bed om en plan, der angiver både robust minimumsløsning og tilvalg ved højere børnetal. Dermed bliver et usikkert prognosetal ikke hele projektets begrundelse.

Kilder: [4] Ringkøbing-Skjern Kommune / [6] Danmarks Statistik

FORDYBELSE 2 / PASNING

Fire dagplejere kan ændre hele regnestykket

I Rækker Mølle var spørgsmålet ikke kun antal børn, men hvad der sker, når et lille pasningstilbud mangler reservekapacitet.

På samme møde i Ringkøbing-Skjern behandlede Børne- og Familieudvalget punkt 3 om dagplejen i Rækker Mølle Skolens distrikt. Skole- og forældrebestyrelserne udtrykte bekymring for gæstedagpleje, fordi der var fire dagplejere tilbage. Udvalget drøftede henvendelsen og afgav signaler til videre arbejde.

En tidligere idé om 10–14 vuggestuepladser i Børnehaven Lærkereden var ikke gennemført, fordi kommunen dengang vurderede, at børnetallet ikke bar tilbuddet. Den nye sag indeholder ikke beregnede anlægs- og driftsudgifter for en udvidelse. Der er altså hverken en bestilling på nye pladser eller en afvisning af alle løsninger i referatet.

Det centrale for en landsby er robusthed. Et gennemsnitligt ledigt antal pladser siger lidt om, hvor et barn kan være på en dag med sygdom eller ferie. Kørsel til en anden by kan være en reel byrde for familier uden bil.

Frederikssunds udvalg for Børn, Skole og Familie anbefalede 10. september punkt 77 en budgetopfølgning videre til de besluttende organer. Sagen omfatter blandt andet en foreslået reduktion på dagtilbudsområdet og tillægsbevillinger andre steder. Den viser, at lokale pasningsvalg må læses sammen med den samlede økonomi, ikke isoleret.

De to kommuner har forskellige sager. Alligevel kan de sammenlignes på proces: Hvem beskriver familiernes konkrete hverdag? Hvornår foreligger en beregning? Og hvilken instans kan faktisk bevillige pengene?

Forældres erfaring bør indgå sammen med prognosen. En liste over afviste gæstepladser, ekstra transporttid og ønsker om pladser er mere brugbar end en generel påstand om, at tilbuddet er for småt.

TRE BESLUTNINGSTRIN

Rækker Mølle, Børn og Familie 16.09, pkt. 3: drøftelse og signaler. Frederikssund, Børn Skole Familie 10.09, pkt. 77: anbefaling. Ingen af disse formuleringer dokumenterer færdig udbygning.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Bed kommunen om at offentliggøre den konkrete behovsopgørelse, alternative placeringer og anlægs- samt driftspris, før debatten låser sig om én bygning.

Kilder: [4] Ringkøbing-Skjern Kommune / [5] Frederikssund Kommune / [6] Danmarks Statistik

Flere landsbyer kan søge mere sammen

Herning har gjort samarbejde synligt i rammen for næste års landdistriktspulje. Det åbner muligheder, men kræver en reel fælles opgave.

Herning Kommunes Landsbykontaktudvalg blev 2. september orienteret om Landdistriktspuljen 2027 i punkt 6.2. Ansøgningsfristen er 30. oktober 2026. En landsby kan søge op til 75.000 kroner, to sammen op til 125.000, og tre eller flere op til 175.000 kroner. Tallene er øvre ansøgningsrammer, ikke tilsagn til bestemte projekter.

I samme møde, punkt 6.3, efterlyste deltagere vejledning i fondsansøgninger og hjælp til kommunale processer for skilte og byggeprojekter. Det er et signal om, at penge ikke er den eneste knap. Foreningerne skal kunne finde vej gennem tilladelser og organisering.

Kontaktudvalget består af borgere og politikere, og referaterne ligger offentligt. Det gør modellen interessant for kommuner, der vil skabe en tydelig indgang mellem landsbyer og forvaltning.

Et fælles projekt bør begynde med opgaven. Hvis tre byer blot skriver samme ansøgning for at nå en højere beløbsgrænse, bliver drift og ejerskab usikkert. En sammenhængende rute, fælles udstyr eller et netværk af mødesteder kan derimod give en konkret begrundelse for samarbejdet.

Inden ansøgningen bør de deltagende byer skrive én side om hvem der ejer resultatet, hvem der vedligeholder det, og hvem der må bruge det. Først derefter giver det mening at diskutere maksimalbeløbet.

Herning-referatet dokumenterer en orientering om puljen. Det viser ikke, hvor mange ansøgninger der kommer, eller hvilke projekter der får penge. Det er den næste dokumenterede udvikling.

PULJE / IKKE TILSAGN

Landsbykontaktudvalg 02.09.2026, pkt. 6.2: 75.000 / 125.000 / 175.000 kr. som ansøgningsloft. Frist 30.10.2026. Pkt. 6.3: ønsker om hjælp til fondssøgning og tilladelser.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Lad hver landsby beskrive sin gevinst og sin arbejdsopgave. Saml dem i én aftale før budgettet. Det mindsker risikoen for, at en fælles ansøgning ender som tre adskilte projekter.

Kilder: [7] Herning Kommune / [16] Plan- og Landdistriktsstyrelsen

I Skive er anbefalet støtte endnu ikke et anlæg

Landdistriktsudvalgets projektliste viser forskellen mellem projektudvikling, anbefaling, endelig bevilling og udført arbejde.

Skive Kommune beskriver fra Landdistriktsudvalgets andet møde blandt andet en anbefaling på 195.000 kroner til et kolddepot ved Hvidbjerg Aktivitetshus. Et projekt i Nr. Søby om at omdanne et gammelt bad til fællesskabspark fik anbefalet 75.000 kroner fra en fundraisingpulje til at udvikle projektet og skaffe flere midler.

For Virksund Fælleshus blev den brede sag udskudt, mens et mindre beløb på 10.000 kroner blev anbefalet til en hjertestarter. De tre udfald er ikke ens. Det ene gælder praktisk udstyr, det andet en plan, og det tredje afventer en lokalplan. En liste over projekter må derfor læses linje for linje.

Kommunens nyhed er en formidling af udvalgsarbejdet, ikke i sig selv dokumentation for, at anlæggene er færdige. En senere bevillings- eller byggesag skal bekræfte næste trin.

Skives Landsbypulje har ifølge kommunens puljeside frist 5. oktober 2026. Den korte frist gør det særlig vigtigt at skelne mellem en idé, der kan beskrives og prissættes nu, og et projekt, der mangler myndighedsafklaring.

Den praktiske læring er at bruge projektfaser aktivt. Små midler til skitse, ejerforhold og fondssøgning kan være velanvendte, før man låser en fuld anlægsbevilling. Men udviklingspenge er ikke en garanti for byggepenge.

Andre landdistriktsudvalg kan gøre deres referater mere læsbare ved at sætte én status ved hvert beløb: ansøgt, anbefalet, bevilget, udbetalt eller bygget. Derved bliver borgernes forventning mere præcis.

SKIVES TRE FASER

Hvidbjerg: anbefalet udstyr. Nr. Søby: anbefalet projektudvikling. Virksund: større sag udskudt, mindre hjertestarterbeløb anbefalet. Frist for ny Landsbypulje 05.10.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Spørg altid: Hvem traf beslutningen, hvilket budget betaler, og hvad skal ske før projektet kan tages i brug? Det er mere oplysende end alene at citere beløbet.

Kilder: [8] Skive Kommune / [9] Skive Kommune

Sundbylille begynder med jura og naboer

Frederikssunds energipilot undersøger et muligt fællesskab. Projektmidlerne betaler arbejdet med modellen, ikke et færdigt batteri.

Frederikssund Kommunes Teknik og Klima tog 2. juni punkt 95 om CommUnity Power i Sundbylille til efterretning. Projektet er del af et dansk-svensk Interreg-samarbejde om lokale energifællesskaber. Kommunen beskrev adgang til omtrent 0,85–1,2 millioner kroner over tre år til arbejdet i projektet.

Beløbet er vigtigt, men det må ikke læses som en bevilling til solceller, batterier eller lavere elregninger i Sundbylille. Referatet beskriver undersøgelse og projektarbejde. Lokale borgere og virksomheder skal først afklare interesse, juridiske muligheder, økonomi og fordeling af fordele.

Kommunens projektside forklarer, at energifællesskaber kan samle produktion, deling og forbrug af energi. Den formulerer et potentiale. Den dokumenterer endnu ikke, at Sundbylille har en færdig ordning i drift.

Det første gode spørgsmål til en lokal idé er ikke hvilken teknologi man køber. Det er hvilke aktører der kan forpligte sig: husholdninger, virksomheder, forsyning og kommune. Deres elforbrug ligger på forskellige tidspunkter, og fordelingsreglerne skal være forståelige.

Dernæst kommer ejerskab og risiko. Hvem betaler rådgivning, hvis projektet ikke kan gennemføres? Hvem beslutter priser og investeringer, hvis det lykkes? En landsby bør have skriftlige svar, før den omtaler et fællesskab som en økonomisk gevinst.

Den overførbare metode er en åben forundersøgelse med tydelige beslutningspunkter. Resultatet kan også være, at idéen ikke passer lokalt. Det er stadig nyttig viden, hvis begrundelsen deles.

DOKUMENTSTATUS

Frederikssund, Teknik og Klima 02.06.2026, pkt. 95: orientering taget til efterretning. Projektmidler anslået 0,85–1,2 mio. kr. over tre år til arbejde, ikke anlæg.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Saml et lille offentligt regneark med mulige medlemmer, forbrug, rådgiverudgifter og juridiske spørgsmål. Angiv, hvilke tal der er målt, og hvilke der kun er antagelser.

Kilder: [10] Frederikssund Kommune / [11] Frederikssund Kommune

STEDER / FÆLLESSKAB

Kulturarv virker bedst, når flere bruger stedet

En evaluering af Samlingskraft peger på værdien af små, åbne arrangementer. Den er også en påmindelse om at planlægge livet efter puljen.

Realdania offentliggjorde 21. september en afsluttende omtale af Samlingskraft, gennemført fra 2023 til 2025. I alt 199 lokale arrangementer blev støttet omkring bygninger, landskaber og steder, som mennesker ville bevare eller bruge på nye måder. Foreninger kunne søge op til 25.000 kroner.

Kravene var ikke kun økonomiske. Arrangementerne skulle være gratis, åbne og skabt i samarbejde med mindst én anden forening. Dermed blev et lokalt sted anledning til et nyt netværk frem for blot et restaureringsobjekt.

Evalueringen peger på styrkede fællesskaber og engagement. Den viser dog ikke, at alle 199 initiativer har fået varig drift. En uge med mange gæster kan ikke alene afgøre, om stedet er tilgængeligt året rundt.

For en landsby er det nyttigt at vende rækkefølgen. Før der søges om en renovering, kan man invitere flere grupper til et lille arrangement på stedet. Hvem møder op, og hvad bruger de det til? Den viden gør et senere byggeprojekt skarpere.

Samarbejdskravet kan også afsløre konflikt tidligt. Hvis én forening ønsker et stille arkiv og en anden en scene med musik, må drift, lyd og nøgleansvar afklares. Det er lettere i et lille forsøg end efter et dyrt byggeri.

Fonde kan åbne en dør, men faste udgifter til varme, forsikring, rengøring og frivillig koordinering kommer bagefter. En åben årsplan med ansvarlige navne er derfor mindst lige så vigtig som indvielsesdagen.

ERFARING / IKKE GARANTI

199 arrangementer siden 2023; støtte op til 25.000 kr. pr. lokalt initiativ. Realdanias afsluttende evaluering omtaler fællesskabsvirkninger, ikke dokumenteret varig drift hvert sted.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Afprøv stedet med en åben dag og to samarbejdspartnere. Spørg bagefter dem, der ikke deltog, hvorfor de blev væk. Brug svarene til at ændre næste forsøg.

Kilder: [12] Realdania / [16] Plan- og Landdistriktsstyrelsen

Mandø vil planlægge med dem, der bliver

Et nyt projekt undersøger, hvordan natur, kultur og hverdagsliv kan tænkes sammen på en udsat ø. Resultaterne ligger endnu forude.

Realdania beskrev 23. september et nyt projekt på Mandø om fremtidens klimaarv. Øen har omkring 33 fastboende og ligger i Vadehavets UNESCO-område. Natur, kulturhistorie og bosætning er tæt forbundet med havet og de ændrede klimavilkår.

Projektets løfte er at udvikle metoder sammen med beboerne og bruge erfaringerne i andre kystområder. Det er et formål, ikke et dokumenteret resultat. Hvad der faktisk kan bevares, ændres eller flyttes, kræver senere analyser og lokale beslutninger.

For små samfund er spørgsmålet konkret: Hvilke steder er uundværlige i hverdagen, og hvilke spor skal kommende generationer kunne se? Et museums perspektiv alene kan overse vejen til arbejde, adgang til hjælp og almindelige boliger.

Et brugbart første skridt er et lokalt kort i tre lag. Markér steder med kulturhistorisk betydning, daglige funktioner og klimarisiko. Når lagene overlapper, kan man se, hvor en løsning skal opfylde flere hensyn på én gang.

En sådan proces skaber ikke automatisk enighed. Nogle ønsker først og fremmest sikring, andre større tilpasning. Derfor bør beslutningskriterier og finansiering være offentlige, før borgermøder reduceres til støtte eller modstand for ét projekt.

Mandø kan inspirere andre øer og kystlandsbyer, men geografien er særlig. Erfaringer skal overføres som arbejdsmetode, ikke som kopi af en bestemt konstruktion.

NYT PROJEKT / SENERE RESULTAT

Realdanias meddelelse 23.09.2026 omtaler projektstart og målsætning. Den oplyser ikke en færdig klimatilpasning eller en vurderet virkning.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Lav et fælles kort med beboere, fagfolk og kommune. Giv hver markering en begrundelse og beslutningsstatus, så kortet bliver et arbejdsredskab frem for en ønskeliste.

Kilder: [13] Realdania / [16] Plan- og Landdistriktsstyrelsen

IDEER UDEFRA

Skotland giver borgerne en større rolle i klimaplaner

Strategien blev offentliggjort 30. september. Den lover en arbejdsform, mens konkrete leverancer først skal beskrives videre.

Den skotske regering offentliggjorde 30. september en strategi for borgernes deltagelse i klima- og naturindsatsen. Den skal give lokalsamfund større indflydelse på løsninger, som berører deres område. En særskilt leveringsplan ventes i foråret 2027.

Det tidsmæssige skel er afgørende. Strategien er politisk besluttet som retning, men et konkret landsbyprojekt kan ikke endnu måles på baggrund af pressemeddelelsen. Kommuner, der henter inspiration, bør følge, hvilke midler og beslutningsrettigheder den kommende plan giver.

Den interessante idé er at inddrage borgere før projektlisten er fastlåst. Det kan gøre tekniske klimatiltag mere præcise, fordi lokale ved hvor vand samles, hvor en sti bliver brugt, og hvilke bygninger der er centrale.

Inddragelse bør give mere end taletid. Et godt møde slutter med en offentlig oversigt over forslag, myndighedens svar, næste beslutning og begrundelse for afslag. Ellers bliver deltagelsen en omvej uden indflydelse.

Danmark har andre plan- og klageregler end Skotland. Den skotske strategi bør derfor bruges som spørgsmål til danske processer: Hvornår inviteres borgerne ind, og hvilken del af beslutningen kan de faktisk ændre?

Den første kontrol i 2027 bliver leveringsplanen. Hvis den angiver ansvar, penge og tid, kan modellen vurderes mere konkret. Indtil da må den omtales som strategi, ikke dokumenteret virkning.

KOMMENDE MILEPÆL

Skotsk strategi offentliggjort 30.09.2026. Regeringen varsler leveringsplan i foråret 2027. Ingen lokal effekt dokumenteret ved redaktionelt sluttidspunkt.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Inviter borgerne til at definere problemet før løsningen tegnes. Udgiv bagefter et svarark, så alle kan se, hvad input ændrede.

Kilder: [14] [Scottish Government](#) / [16] [Plan- og Landdistriktsstyrelsen](#)

IDEER UDEFRA

England finansierer natur gennem lokale planer

Et annonceret beløb er et startpunkt. Det afgørende bliver, hvordan lokale myndigheder forbinder beplantning, vand og hverdagsbrug.

Den britiske regering annoncerede 30. september 79 millioner pund til naturgenopretning og klimatilpasning i England. Ifølge meddelelsen er 53 millioner tiltænkt træplantning fra april 2027 til marts 2030, mens 26 millioner går til lokale naturgenopretningsstrategier.

Det er en ramme, ikke en optælling af træer, der allerede er plantet. Lokal planlægning skal afklare, hvor naturindsatsen giver mening, og hvem der vedligeholder resultatet. Danske lokalsamfund bør ikke kopiere beløbet til en dansk budgetlinje.

For en landsby kan en lille naturplan samle flere mål: skygge i et mødested, mindre overfladevand, bedre adgang til stier og plads til hjemmehørende arter. Men mål kan også kollidere med landbrug, udsyn eller plejeudgifter.

En god ansøgning begynder med et kort og en driftsaftale. Hvilke arealer er til rådighed? Hvem ejer dem? Hvad koster pleje efter de første tre år? Hvor kan vand i stedet gøre skade? Spørgsmålene er mere værd end et løfte om et stort antal træer.

I Danmark skal lokale projekter passe til planlov, naturbeskyttelse og kommunal økonomi. Den engelske model viser værdien af at koble en national ramme til lokale strategier, ikke at alle engelske regler kan overføres.

Den næste nyhed bliver de konkrete projekter og deres målte resultater. Indtil da er der tale om annonceret finansiering og planlagt udførelse.

BELØB MED TIDSANGIVELSE

79 mio. GBP annonceret 30.09.2026: 53 mio. til træplantning april 2027–marts 2030; 26 mio. til lokale strategier. Ingen udførte danske projekter følger af dette.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Vælg ét sted, hvor natur også løser et hverdagsproblem. Gør plejansvar, adgang og måling til en del af projektet fra starten.

Kilder: [15] UK Government / Defra / [16] Plan- og Landdistriktsstyrelsen

Ved Snesere Sø følger naboens hverdag med

Et konkret restaureringsprojekt viser, at tekniske naturmål og lokal adgang må beskrives i samme plan.

Næstved Kommune har beskrevet en restaurering af Snesere Sø, hvor bundmateriale fjernes med særligt udstyr. Kommunens plan siger, at arbejdet kan give støj og aktivitet for naboer fra slutningen af september til slutningen af oktober 2026. Det opsugede slam håndteres i anlæg på land, inden det fjernes.

Målet er bedre vandkvalitet og mere varieret natur. Det er en forventning i projektbeskrivelsen, ikke et målt slutresultat. En sø kan blive et større aktiv for en landsby, men den kan også give en vanskelig anlægsperiode for dem, der bor tæt på.

Kommunen inviterer til lokal information. Det er et nyttigt trin, fordi folk kan pege på adgangsveje, årstidsbrug og sårbare steder, som en teknisk tegning ikke viser tydeligt.

Andre kommuner kan lære af at beskrive byggegener konkret: tidsrum, transportveje, støj, vandbehandling og hvem der kan kontaktes. Lokal opbakning vokser sjældent af en generel forsikring om, at man tager hensyn; den kræver detaljer, der kan kontrolleres.

Naturen bør måles efter projektet. Bliver vandet klarere? Kommer de forventede planter? Er adgangen til bredden forbedret uden at presse sårbare områder? En offentlig før- og efteroversigt gør projektet brugbart for andre.

Snesere Sø er ikke en landsbyplan i sig selv. Den er et eksempel på, hvordan en afgrænset naturindsats kan have betydning for et helt lokalsamfunds brug af landskabet.

PROJEKT / IKKE EVALUERING

Næstveds projektbeskrivelse angiver forventede gener fra slutningen af september til slutningen af oktober 2026. Vurderet økologisk effekt kræver senere målinger.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Bed om én offentlig tidsplan, ét kontaktpunkt og en efterfølgende måling. Det gør det muligt for naboer at følge både gener og gevinster.

Kilder: [17] Næstved Kommune

ARBEJDSARK

Fra idé til beslutning på fire møder

Kommunale dagsordener kan omsættes til en enkel arbejdsrytme for landsbyråd og foreninger.

Møde ét bør samle et problem, ikke en ønskeliste. Beskriv hvem der rammes, hvornår det sker, og hvordan det kan observeres. Syddjurs-eksemplet kan begynde med de ture, der mangler. Rækker Mølle kan begynde med dage, hvor pasning ikke kan dækkes. Undgå at fastlåse løsningen før behovet er dokumenteret.

Møde to bør samle beslutningskæden. Find kommuneplan, udvalg, punktnummer og den politiske myndighed, der kan afgøre sagen. Skives anbefalinger og Ådums indstilling viser, at et fagudvalg ofte ikke er det sidste led. Skriv derfor eksplicit, hvad der allerede er vedtaget, og hvad der venter.

Møde tre bør afprøve økonomi og drift. Hvem ejer et skilt, et depot eller en bygning? Hvem ringer, hvis det går i stykker? En lille pilot kan være bedre end et stort anlæg, når behovet stadig er usikkert.

Møde fire bør aftale måling. Vælg højst tre indikatorer, som borgerne kan forstå: gennemførte ture, antal reelle brugere og driftstimer kan være mere brugbart end generelle tilfredshedstal. Skriv også hvad der vil få gruppen til at ændre kurs.

Brug de udenlandske eksempler som metodekort. Skotland minder om borgernes tidlige rolle og ansvaret ved lokal transport. England minder om at binde naturpenge til en lokal plan. Ingen af delene erstatter danske regler eller lokal økonomi.

Når næste kommunale dagsorden kommer, kan gruppen kontrollere én sætning: Hvad er ændret siden sidst? Hvis der ikke er nyt, er det mere ærligt at følge sagen videre end at udgive den samme idé igen som nyhed.

FIRE KONTROLLER

1 Behov med dato. 2 Ansvar og beslutningsniveau. 3 Anlæg, drift og ejerskab. 4 Måling og stopregel. Gem dokumentlink ved hvert trin.

TIL BRUG I EGET LOKALSAMFUND

Send en kort, konkret forespørgsel til kommunen: Hvilket udvalg behandler sagen, hvilket punkt rummer næste beslutning, og hvornår offentliggøres referatet?

Kilder: [1] Syddjurs Kommune / [4] Ringkøbing-Skjern Kommune / [7] Herning Kommune / [8] Skive Kommune / [14] Scottish Government / [15] UK Government / Defra / [16] Plan- og Landdistriktsstyrelsen

KILDER / HVAD SKER DER NU?

Følg dokumenterne, ikke kun overskrifterne

Følg Ådum-sagens videre behandling i Ringkøbing-Skjern, udpegningen af de ti nye stoppesteder i Syddjurs, puljeafgørelserne i Herning og Skive samt Frederikssunds arbejde med Sundbylille. De næste referater afgør, om indstillinger bliver til vedtagelser.

Udgave 4 er forberedt torsdag 1. oktober med redaktionelt sluttidspunkt 01.10.2026 kl. 19.39 dansk tid. Fredagens væsentlige ændringer skal kontrolleres inden offentliggørelse. Kildernes datoer står herunder; en hensigt er ikke gengivet som udført arbejde.

KILDEREGISTER / KLIK FOR ORIGINALEN

[\[1\] Syddjurs Kommune](#)

Ti nye blafferstoppesteder · 25.09.2026

[\[2\] Trafikstyrelsen](#)

Alternative busløsninger i landdistrikter · 04.12.2024

[\[3\] Transport Scotland](#)

Lokale transporttiltag og landsbykørsel · 2026

[\[4\] Ringkøbing-Skjern Kommune](#)

Børn og Familie, referat, pkt. 3-4 · 16.09.2026

[\[5\] Frederikssund Kommune](#)

Børn, Skole og Familie, pkt. 77 · 10.09.2026

[\[6\] Danmarks Statistik](#)

Grundskole, tal og metode · 29.01.2026

[\[7\] Herning Kommune](#)

Landsbykontaktudvalg, pkt. 6.1-6.3 · 02.09.2026

[\[8\] Skive Kommune](#)

Landdistriktsudvalg, andet møde og anbefalinger · 2026

[\[9\] Skive Kommune](#)

Landsbypuljen, ansøgningsfrist · 05.10.2026

[\[10\] Frederikssund Kommune](#)

Teknik og Klima, referat, pkt. 95 · 02.06.2026

[\[11\] Frederikssund Kommune](#)

CommUnity Power, projektbeskrivelse · 2026

[\[12\] Realdania](#)

Samlingskraft, afsluttende evaluering · 21.09.2026

[\[13\] Realdania](#)

Mandø, projekt om fremtidens klimaarv · 23.09.2026

[\[14\] Scottish Government](#)

Community Climate Engagement Strategy · 30.09.2026

[\[15\] UK Government / Defra](#)

Local communities and nature restoration · 30.09.2026

[\[16\] Plan- og Landdistriktsstyrelsen](#)

Strategisk planlægning for landsbyer · 2022

[\[17\] Næstved Kommune](#)

Restaurering af Snesere Sø · 09.2026

NÆSTE DOKUMENT ER NYHEDEN

Følg budgetvedtagelser, referater efter høringer og evalueringer af transportforsøg. En ny bevilling, et ændret planforslag eller målte driftsresultater kan ændre historien. Denne udgave bygger kun på dokumenter, der var læst ved det angivne redaktionelle sluttidspunkt.